

نشر طلایی

نویسنده: محمد کرام الدینی
مدیر تولید و برنامه ریز: کاظم طلایی
ویراستار: افسانه حجتی طباطبائی
ویراستاران علمی: علیرضا باقری جبلی، فاطمه حسینی زواری
نماینده: سارا بخشی
تصویرگر: اکبر افشار
طراح گرافیک: مجید کاظمی
عکاسان بخش ایران: حسن مقیمی، سید بابک موسوی، هاتف همایی، امیر جعفری، علی مهاجران، مجید ناگهی
کاریکاتور: لاله ضیایی
شابک: ۹۷۸-۶۰۰-۶۲۲۹-۶۱-۴
چاپ اول: ۱۳۹۵
شمارگان: ۵۰۰۰ نسخه
آماده سازی چاپ: واژه پرداز اندیشه

سرشناسه: کرام الدینی، محمد
عنوان و نام پدیدآور: پرندگان / محمد کرام الدینی : تصویرگر اکبر افشار : ویراستار افسانه حجتی طباطبائی.
مشخصات نشر: تهران : نشر طلایی، ۱۳۹۵.
مشخصات ظاهری: ۶۴ ص: مصور (رنگی). : ۲۲ × ۲۹ س.م.
فروست: دانستنی های جانوران ایران و جهان.
شابک: ۹۷۸-۶۰۰-۶۲۲۹-۶۱-۴ ریال: ۱۵۰۰۰
وضعیت فهرست نویسی: فیبا
یادداشت: واژه نامه.
یادداشت: نمایه.
موضوع: بی مهرگان — ایران
شناسه افزوده: افشار، اکبر، تصویرگر
شناسه افزوده: حجتی طباطبائی، افسانه، ویراستار
رده بندی کنگره: ۱۳۹۵ ۴۳۰/۲ QL۶۷۶
رده بندی دیویی: ۵۹۸ [ج]
شماره کتابشناسی ملی: ۳۹۵۶۳۹۲

۰۲۱-۶۶۴۸۳۰۶۶ نمابر: ۰۲۱-۶۶۴۱۵۲۳۳ تلفن همراه: ۰۹۱۲۶۰۱۶۴۱۹

nashre.talaei@gmail.com

www.talaei.ir

همه حقوق چاپ و نشر این کتاب، برای نشر طلایی محفوظ است.

هرگونه بهره برداری از این اثر، به اجازه ناشر نیاز دارد.

دانشتني‌هاي جانوران ايران و جهان

پرندهگان

محمد كرام‌الديني
تصويرگر: اكبر افشار

ما آرزوی پرواز داریم، با حسرت به پرواز
پرندگان می‌نگریم و از مشاهده‌ی آن‌ها و
شنیدن آوازشان لذت می‌بریم. پرندگان
از زیباترین مخلوقاتند؛ آن‌ها هنگام
مهاجرت مسافت‌های طولانی را طی می‌کنند
و رفتارهای اجتماعی جالبی نیز دارند. ما
بعضی از آن‌ها را می‌خوریم، بعضی دیگر
را در قفس نگاه می‌داریم و از بعضی
محافظت می‌کنیم. انسان در دنیای بدون
پرندگی نمی‌تواند به زندگی ادامه دهد. پس
پرندگان را دوست داریم.

«هر که با مرغ هوا دوست شود
خوابش آرام‌ترین خواب جهان خواهد بود»
سهراب سپهری

فهرست

◀ دندان در آسمان

◀ پرنده چیست؟

◀ هم‌شکل ولی متفاوت

◀ کوچک و بزرگ

◀ رنگ‌ها

◀ منقارها

◀ آشیانه‌ها

◀ پرندگان و محیط زیست

۸

۱۰

۱۲

۱۴

۱۶

۱۸

۲۰

۲۲

◀ مسافر و مهاجر

◀ پرندگان کمیاب

◀ پرندگان شناگر

◀ پرندگان شکارچی

◀ سریع چون باد

◀ پرندگان شب‌پرواز

◀ پرندگان بیابانی

◀ پرندگان شهرنشین

۲۴

۲۶

۲۸

۳۰

۳۲

۳۴

۳۶

۳۸

۵۶

پرنده‌ی بی‌خانمان

۴۰

گنجشک‌ها

۵۸

پری شاه‌رخ

۴۲

کبوترها

۶۰

هما، پرنده‌ی افسانه‌ای

۴۴

پرندگان ایران

۶۲

نمابه

۴۶

پرندگان سواحل خزر

۶۴

واژه‌نامه

۴۸

پرندگان سواحل خلیج فارس

۵۰

کلاغ‌های باهوش

۵۲

زاغ‌بور

۵۴

پلیکان پاخاکستری

دندان در آسمان

۱۶۰ سال پیش فسیلی عجیب مربوط به جانوری که هم خزنده و هم پرنده بوده و در حدود ۱۵۵ میلیون سال پیش روی زمین زندگی می‌کرده است، در جنوب آلمان کشف شد. این جانور، که فسیل آن یکی از مهم‌ترین فسیل‌هاست، «آرکتوپتریکس» نام گرفت که به معنای «کهن‌بال» است. کهن‌بال مانند همه‌ی پرنندگان آن زمان، دارای دمی دراز بوده و در منقارش دندان داشته است.

سازگاری با محیط

در میلیون‌ها سال پیش، پر برای پرواز کاربرد نداشته بلکه بیشتر برای عایق کردن بدن بوده است. میلیون‌ها سال بعد از پیدایش پر، توانایی پرواز در جانوران به وجود آمد.

اندازه

اندازه‌ی کهن‌بال را با موش مقایسه کنید. پرنندگان اولیه تنها چند برابر موش بوده‌اند.

۱۴۰ میلیون سال پیش

کهن‌بال در مقایسه با این پرنده‌ی گنجشک مانند چینی، شباهت بیشتری به پرنندگان امروزی داشته است. این پرنده که به اندازه‌ی گنجشک بود، دندان داشت اما دمش کوتاه‌تر شده بود و می‌توانست از روی زمین تا روی شاخه‌های درختان پرواز کند.

۱۵۵ میلیون سال پیش

جثه‌ی کهن‌بال به اندازه‌ی کلاغ، چشم‌های آن مانند خزندگان و دندان‌هایش شبیه دندان‌های دایناسورها بود. این پرنده می‌توانست مسافت کوتاهی را پرواز کند.

پرنندگان کهن

از ۱۵۰ میلیون سال پیش تا کنون پرنندگان تغییرات بزرگی کرده‌اند؛ مثلاً دندان‌های آن‌ها از بین رفته و قدرت پروازشان بیشتر شده است.

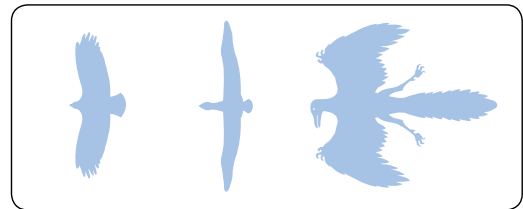

نخستین پرندگان

از حدود ۶۰ میلیون سال پیش، یعنی پس از نابودی دایناسورها، پرندگان کم کم بی‌دندان شدند و به شکل‌های امروزی درآمدند. بعضی از پرندگان مانند اردک، درنا و پنگوئن که در همان زمان به وجود آمده‌اند، تاکنون تغییرات اندکی داشته‌اند، اما بعضی دیگر بسیار تغییر کرده‌اند. به پای پرنده‌ای مانند مرغ خانگی توجه کنید. از چه پوشیده شده است؟ آیا به پای خزندگان شباهت ندارد؟

پرندگان اولیه

تروسورها بعد از حشرات دومین گروه از جاندارانی بودند که می‌توانستند روی زمین به پرواز کنند. تروسورها به وسیله‌ی لایه‌ی پوستی نازکی که از نوک انگشتان دست‌ها تا پاهای عقبی‌شان ادامه داشت، در هوا به پرواز در می‌آمدند. این خزندگان که در ابتدا بسیار کوچک و سبک بودند، به‌تدریج جانورانی غول‌آسا تبدیل شدند و بر آسمان‌های آن دوران حکومت می‌کردند.

اسکلت

۱۲۵ میلیون سال پیش

کهن‌ماهی‌خوار نیز دندان داشت، ولی نمی‌توانست پرواز کند. این فسیل یک کهن‌ماهی‌خوار بی‌پرواز است. به منقار دندان‌دار آن توجه کنید.

رنگی

۱۲۰ میلیون سال پیش

این کهن‌ماهیگیر نیز که هم‌زمان با کهن‌ماهی‌خوار زندگی می‌کرده، مانند آن دندان داشته اما پرواز می‌کرده است.

این موجود تروسور است، که نه جزء پرندگان است و نه از اجداد پرندگان!

بیشتر بدانیم

شیر مرغ!

وقتی می‌خواهند بگویند چیزی نایاب است، می‌گویند مثل شیر مرغ است. البته از پرندگان هیچ‌کدام شیر تولید نمی‌کنند اما معلوم شده است که بعضی از پرندگان، مانند کبوتر و فلامینگو، از چینه‌دان خود ماده‌ای شیرمانند به درون دهان جوجه‌هایشان می‌ریزند.

بیشتر بدانیم

اول مرغ بود یا تخم مرغ؟

اگر از شما بپرسند اول مرغ بوده یا تخم مرغ، شاید بهتر باشد بگویید قبل از مرغ و تخم مرغ، دایناسور و تخم دایناسور بوده است.

پرنده یا خزنده؟

به نظر شما کهن‌بال پرنده بوده است یا خزنده؟ به عکسی از فسیل کهن‌بال توجه کنید و ببینید کدام ویژگی‌هایش آن شبیه پرندگان و کدام ویژگی‌ها شبیه خزندگان است.